

लोक सेवा आयोग
नेपाल कृषि सेवा, प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, फिसरिज, एगू. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स,
एगू. इको.एण्ड मार्केटिङ्ग, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह,
राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक
परीक्षाको पाठ्यक्रम

परीक्षा योजना (Examination Scheme)

१. यस पाठ्यक्रमलाई दुई भागमा विभाजन गरिएको छ ।

भाग	परीक्षा	विषय	अङ्क भार	प्रश्न संख्या	समय	परीक्षा प्रणाली	पूर्णाङ्क	उत्तीर्णाङ्क
१	लिखित	खण्ड (क) सामान्य विषय (सबै समूहका लागि अनिवार्य)	५०	२५	४५ मिनेट	वस्तुगत बहुउत्तर	१००	४०
		(खण्ड ख) समूह सम्बन्धी विषय (प्रत्येक समूहका लागि छुट्टाछुट्टै)	५०	२५				
२	अन्तर्वार्ता						२०	

२. पाठ्यक्रमको कुनै खण्डमा एकाइ र प्रश्न संख्या छुट्याइएकोमा सोही वमोजिम र यसरी नछुट्याएकोमा यथासम्भव सबै एकाइबाट प्रश्नहरू सोधिनेछन् ।
३. लिखित परीक्षाको माध्यम भाषा नेपाली वा अंग्रेजी अथवा नेपाली र अंग्रेजी दुवै हुनसक्नेछ ।
४. वस्तुगत बहुउत्तर (Multiple Choice) प्रश्नहरूको उत्तर सही दिएमा प्रत्येक सही उत्तर बापत २ (दुई) अङ्क प्रदान गरिनेछ भने गलत उत्तर दिएमा प्रत्येक गलत उत्तर बापत २० प्रतिशत अर्थात् ०.४ अङ्क कट्टा गरिनेछ । तर उत्तर नदिएमा त्यस बापत अङ्क दिइने छैन र अङ्क कट्टा पनि गरिने छैन ।
५. यस पाठ्यक्रममा जेसुकै लेखिएको भएता पनि पाठ्यक्रममा परेका ऐन, नियमहरू परीक्षाको मिति भन्दा ३ (तीन) महिना अगाडि (संशोधन भएका वा संशोधन भई हटाइएका वा थप गरी संशोधन भई) कायम रहेकालाई यस पाठ्यक्रममा रहेको सम्झनु पर्दछ ।
७. लिखित परीक्षाबाट छनौट भएका उम्मेदवारहरूलाई मात्र अन्तर्वार्तामा सम्मिलित गराइनेछ ।
८. पाठ्यक्रम लागू मिति - २०५८/९/१७

लोक सेवा आयोग
नेपाल कृषि सेवा, प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, फिसरिज, एगू. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स,
एगू. इको. एण्ड मार्केटिङ्ग, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह,
राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक
परीक्षाको पाठ्यक्रम

खण्ड (क) सामान्य विषय (सबै समूहका लागि अनिवार्य)

प्रश्नसंख्या :- २५

अङ्क :- ५०

१. चालू पञ्चवर्षीय योजनाको अवधारणा, उद्देश्य र प्राथमिकता ।
२. चालू पञ्चवर्षीय योजनामा कृषि विकासको उद्देश्य, नीति र बाली, फलफूल, तरकारी, मत्स्य, पशुपंक्षी आदि क्षेत्रगत विकास कार्यक्रमको प्राथमिकता, लक्ष्य एवं कार्यान्वयन रणनीति ।
३. कृषि तथा पशु विकास कार्यक्रम तर्जुमाका आधार र एकीकृत प्रसारसेवा कार्यक्रम ।
४. कृषि तथा पशु विकास कार्यक्रममा ऋण, उत्पादन सामग्री, कृषि औजार तथा उपकरण, बजार तथा मूल्य व्यवस्था ।
५. कृषि एवं पशु विकासमा सरकारी, सहकारी तथा निजी क्षेत्रको भूमिका ।
६. प्रमुख कृषि/पशुपंक्षी जन्य वस्तुहरुको उत्पादन लागत तथा मूल्य निर्धारण ।
७. नेपालको अर्थतन्त्रमा कृषि/पशु विकासको महत्व ।
८. वर्तमान कृषि र पशुसेवा विभागको संरचना र उपलब्धि ।
९. बढ्दो जनसंख्या वृद्धिदरको परिप्रेक्ष्यमा उत्पादन वृद्धिको लागि अपनाइने उत्पादन र उत्पादनोपरान्त (Post-harvest) प्रविधि ।
१०. कृषि विकासमा कृषि/पशु प्रसारको महत्व ।
११. कृषि/पशु प्रसारका विभिन्न तरीकाहरु तिनको तुलनात्मक फाइदा र सीमितताहरु ।
 - (क) व्यक्तिगत तरीका (Individual method)
 - (ख) समूहगत तरीका (Group method)
 - (ग) सामुदायिक तरीका (Community method)
१२. कृषि/पशु विकासमा समूह पद्धति प्रकृया र कार्यान्वयन, अगुवा कृषक छनौटको आधार भूमिका र परिचालन ।
१३. कृषि/पशु प्रसारमा प्रदर्शन कार्यक्रमको उद्देश्य, सीमितता र प्रभावकारिता ।
१४. कृषि/पशु विकास कार्यक्रम तर्जुमा तथा कार्यान्वयनमा जिल्ला प्रोफाइल (District Profile) को महत्व ।
१५. कार्यक्रममा कार्यान्वयन स्तरमा सुपरिवेक्षण, अनुगमन एवं मूल्यांकनको भूमिका ।
१६. नेपालको कृषि/पशु सेवा कार्यक्रममा महिला एवं युवाको भूमिका ।
१७. नेपालको कृषि विकास कार्यक्रमका प्रमुख समस्याहरु ।
१८. कृषि/पशु विकासका लागि सञ्चार कार्यक्रमको आवश्यकता ।
१९. कृषि/पशु विकासका लागि तालीम कार्यक्रमको भूमिका ।
२०. कृषि विकासमा ग्रामीण पूर्वाधार (सिंचाइ, कृषि सडक आदि) को महत्व ।
२१. दिगो कृषि विकासका सिद्धान्तहरु ।
२२. कृषि/पशु विकास कार्यक्रममा स्थानीय निकायहरुको भूमिका ।

((समाप्त))

लोक सेवा आयोग
नेपाल कृषि सेवा, प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, फिसरिज, एगू. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स,
एगू. इको. एण्ड मार्केटिङ्ग, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह,
राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक
परीक्षाको पाठ्यक्रम

खण्ड (ख) स्वाइल साइन्स समूह सम्बन्धी विषय

प्रश्नसंख्या :- २५

अङ्क :- ५०

१. माटोको परिभाषा
२. नेपालको माटोको संक्षिप्त जानकारी
३. माटो निर्माणका वस्तुहरू
४. माटोका गुणहरू
 - (क) भौतिक गुण - बनौट संरचना, घनत्व, बल्क डेन्सिटी, रंग, ताप, चिस्यान
 - (ख) रसायनिक गुण - माटोको प्रतिक्रिया, प्रांगारिक पदार्थ, कार्बन, नाईट्रोजन अनुपात
 - (ग) जैविक गुण - राईजोबियम र एजोटोव्याक्टर
 - (घ) अम्लीय र क्षारीय माटोको सुधार किन र कसरी
५. विरुवाको आवश्यक खाद्यतत्वहरूको विवरण :
 - (क) मुख्यतत्वहरू - नाईट्रोजन, फस्फोरस, पोटासको काम, कमी हुंदा देखिने लक्षण र रोकथामका उपायहरू ।
 - (ख) सहायक तत्वहरू - क्याल्सियम, म्याग्नेसियम, गन्धकको काम, यसको कमी हुंदा देखिने लक्षण र रोकथामका उपायहरू ।
 - (ग) सूक्ष्मतत्वहरू - फलाम, तामा, जस्ता, म्याग्नेज, मोलिवडेनम, सुहाग (बोरोन), क्लोरिनको काम र यसको कमी हुंदा देखिने लक्षण र रोकथामका उपायहरू ।
६. मल र मलखाद
 - ६.१ प्रांगारिक मलहरू :
 - (क) सूक्ष्म जैविक
 - (ख) एजोला
 - (ग) हरियो मल
 - (घ) बायोग्याँस लेदोको मल प्रयोग
 - (ङ) कम्पोष्ट तयार गर्ने विधि
 - (च) गोठेमल
 - (छ) पिना
 - (ज) रात्रीमल ।
 - ६.२ रसायनिक मलहरू :
 - (क) नाईट्रोजनयुक्त मलहरू
 - (ख) फस्फोरसयुक्त मलहरू
 - (ग) पोटासयुक्त मलहरू
 - (घ) मिश्रित र यौगिक मलहरू
 - (ङ) सहायक खाद्यतत्वयुक्त मलहरू
 - (च) सूक्ष्मतत्वयुक्त मलहरू
 - (छ) मलको मात्रा निकाल्ने तरिका
 - (ज) मलको प्रकृति, प्रयोग समय र प्रयोग गर्ने तरिकाहरू
७. माटो जाँच सेवा:
 - (क) माटोको नमूना लिने तरिका: किन, कहिले र कसरी
 - (ख) माटो जाँचको लागि माटोको तयारी
 - (ग) नाईट्रोजन पत्ता लगाउने तरिका

लोक सेवा आयोग
नेपाल कृषि सेवा, प्लान्ट प्रोटेक्सन, एग्रोनोमी, हर्टिकल्चर, फिसरिज, एगू. एक्सटेन्सन, स्वायल साइन्स,
एगू. इको.एण्ड मार्केटिङ्ग, भेटेरिनरी र लाइभस्टक पोल्ट्री एण्ड डेरी डेभलपमेण्ट समूह,
राजपत्र अनंकित प्रथम श्रेणी, प्राविधिक सहायक वा सो सरह पदको खुला प्रतियोगितात्मक
परीक्षाको पाठ्यक्रम

- (घ) फस्फोरस पत्ता लगाउने तरिका
(ङ) पोटास पत्ता लगाउने तरिका
(च) पि.एच.पदार्थ पत्ता लगाउने तरिका
(छ) प्रांगारिक पदार्थ पत्ता लगाउने तरिका ।
८. माटो शिविरको महत्व
९. माटोको उर्वराशक्ति कायम राख्ने र बाली उत्पादनमा यसको व्यवस्थापन र महत्व

नमूना प्रश्नहरु

१. उच्च हिमालमा पाईने माटोलाई के भनिन्छ ?
(क)हिम प्रभावित माटो (ख)बलौटे माटो
(ग) माथिका दुवै (घ) माथिका मध्ये कुनै पनि होइनन्
२. आग्नेय चट्टानको उदाहरणमा केलाई लिन सकिन्छ ?
(क)ग्रेनाईट, बेसाल्ट (ख)डायोराईट र ग्रेब्रो
(ग) माथिका दुवै (घ) माथिका मध्ये कुनै पनि होइनन्
३. तलका कुन मल सूक्ष्म तत्वमा पर्दछन् ?
(क)बोरिक एसिड, एमोनियम मोलिवडेट (ख)जिंक सल्फेट, फेटा सल्फेट
(ग) माथिका दुवै (घ) माथिका मध्ये कुनै पनि होइनन्
४. अम्लियपना बढी भएमा तलका कुन माटो सुधारक प्रयोग गर्नुपर्छ ?
(क)जिपसम र गन्धक (ख)कृषि चून र डोलो माईट
(ग) माथिका दुवै (घ) माथिका मध्ये कुनै पनि होइनन्
५. पोटासियम डाईक्रोमेट कुन तत्व पत्ता लगाउन प्रयोग गरिन्छ ?
(क)फस्फोरस (ख)नाइट्रोजन (ग) प्रांगारिक पदार्थ (घ) माथिका सबै